

Lasse Vihonen

RADIO SODISSAMME

Suomalainen sotapropaganda ja sensuuri kumpusivat pitkälti talvisodan hengestä. Useimmista muista maista poiketen Suomessa ei rajoitettu missään vaiheessa ulkomaisten radioasemien kuuntelua.

Neuvostoliiton ”Tiltut” naiskuulutajat Petroskoissa ja Moskovassa sekä Petroskoin radion Armas Äikiä jäivät suomalaisten siviilien ja sotilaiden mieliin sekä ohjelmien sisällön että niiden Lahden suuraseman taajuudella tuottamien häiriöiden ansiosta.

Tiltujen ja Kuusisen hallituksen propaganda ei uponnut suomalaisiin, koska Neuvostoliittoon paenneiden kommunistien kokemukset Suomesta pohjautuivat 1920-lukuun ja Kuusisen hallituksesta ei koskaan tullut vakavasti otettavaa vauputtajaa Suomen kansalle. Niinpä koko suljettua neuvostoyhteiskuntaa hallinnut tietämättömyys länsimaista kääntyi propagandan naurettavuudessa itseään vastaan.

Suomen yleisradion kuunteluun ei neuvostokansalaisilla ollut Moskovan radioon sidotun lankaradioverkon ansiosta juuri mahdollisuuksia. Itäpuolelta puuttuneet radiovastaanottimet tekivät venäjänkielisen rintamapropagandan turhan tuntuiseksi. Yleisradion venäjänkielisten uutislähetysten keskeisimmäksi kohderyhmäksi todettiin jatkosodan aikana sotavangit, jotka näin saatiin kuuntelijoiksi suomenkielisten ohjelmien lomassa.

Suomalainen miehityshallinto käytti osaltaan radiota apuna Itä-Karjalassa. Väestölle järjestettiin kuunteluhuoneita ja lankaradioverkkoa kunnostettiin mm. Aunuksen radion karjalankielisten ohjelmien jakeluun.

RADIOKONEITA JA LAHETYSTEKNIikkaA

Sota-aika muistetaan erilaisten kansalaiskeräysten aikana. Mottitalkoista ja

siirtoväen tukemisesta tuli keskeistä ohjelma-aineistoa propaganda-aseveljien aseveli-iltojen toivekonserttien ollessa jatkosodan suosituin ohjelma. Siirtoväen radioiden hankintaan kerättiin varoja, samoin useampaan otteeseen radiovastaanottimiin rintamalle.

Sotavuosina radiovastaanottimien määrä lähes kaksinkertaistui puoleen miljoonaan. Kotimainen teollisuus kokosi radioita ruotsalaisista ja saksalaisista osista, puolustusvoimat tilasi rintamakäyttöön korsuradioita ja muita paristovastaanottimia. Todelliset raaka-aineongelmat radioteollisuudessa kohdattiin vasta Lapin sodan ja vaaran vuosien aikana.

Talvisodan ulkolähetysauto oli lempinimeltään Joonas, linja-auto, jossa oli levykaiverruskalusto. Jatkosotaan saatiin lisäksi henkilöautoja ja nauhereita, perustettiin puolustusvoimien viisi rintamaradiota ja niillä oli itsenäinen henkilökuntansa. Rintamaradioissa tunnetuiksi tulivat mm. Pekka Tiilikainen ja Olavi Virta.

MIELEEN PAINUNEITA PUHEITA

Valtionpäämiesten ja ministerien tehtäviin kuuluivat kansaa rauhoittavat ja rohkaisevat puheet. Talvisodan raskeista rauhanehdoista Tanner kertoi Yleisradiossa. Samoin puolustusvoimain ohjelmassa kuultu Mannerheimin miekantuppipäiväkäskey radioitiin ja se aiheutti melkoista hämmennystä koko suomalaisessa propagandakoneistossa,

sillä se tuli yllätyksenä ollessaan ristiinässä hyökkäyssotaa vähättelevän Valtion tiedotuslaitoksen kanssa.

Presidentti Ryti puhui jatkosodan alkaessa radiossa, mutta oma-aloitteisesti hän ei juuri ääneen pyrkinyt. Sen sijaan Gerta Ryti oli aktiivinen myös radion kulttuuriohjelmissa. Rouva Rydin ansiosta vuoden 1944 puolustustaistelujen aikaan aloitettiin Turun tuomiokirkon kahdentoista lyöntien radiointi, joka jatkuu edelleen. Tuolloin ajatuksena oli, että kansalla olisi yhteinen hetki, jolloin voitaisiin yhdessä rukoilla maamme puolesta.

Jatkosodan rauhantunnusteluja tehtiin radion kautta ennen kuin keskusteluyhteyden päästiin Tukholman suurlähetystössä. Tuolloin kansainvälinen radiosota oli kovimmillaan, BBC oli luotetuin, Amerikan Ääni myös kuunneltu, Deutschlandsender ja Lapin saksalaiset sotilasasemat voimissaan, venäläinen Vapausradio äänessä ja sen saksalainen vastine vasta tulossa.

Kirjaa seuraa sisältöön olennaisesti liittyvä DVD-levy. Katkelmat radio-ohjelmista ja tiedotuselokuvista on tarkoitettu levyiltä seurattavaksi kirjaa lukiessa, pääosin lyhyistä katkelmista koostuva levy voi irrallaan asiayhteydestään lähinnä ärsyttää.

Kirjoittaja Lasse Vihonen on työskennellyt sekä Yleisradiossa, Kansallisarkistossa että Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa.